

Η παράγκα του Καραγκιόζη, το Σαράι της πολιτιστικής, οι μπουλντόζες του Βεληγκέκα, οι επιστημονικές μελέτες του Χατζηαβάτη και άλλες ιστορίες...

Μια παλιά ιστορία

Αυτό που συμβαίνει σήμερα στην περιοχή των καστρόπληκτων είναι μια διδακτική αλλά όχι καινούργια ιστορία. Καστρόπληκτα ονομάστηκαν από τους ιδιοκτήτες τους (στο εξής καστρόπληκτοι) τα σπίτια εκείνα που ακουμπάνε στα τείχη από την μεριά της Άνω Πόλης κυρίως αλλά και του δήμου Συκεών. Ο λόγος είναι ότι δεν τους επιτρέπονταν να ανοικοδομήσουν, να επεκτείνουν, ακόμα και να συντηρήσουν τα σπίτια τους που για το κράτος ήταν ανέκαθεν απαλλοτριωτά και κατεδαφιστέα. Από τις προσφυγικές εγκαταστάσεις της Άνω Πόλης σε σπίτια που χτίστηκαν τότε ή σε ανταλλάγμα μουσουλμανικά, τα καστρόπληκτα ιδίως χαρακτηρίστηκαν "αυθαίρετα", προορισμένα κάποτε να εκκαθαριστούν προς χάριν της ανάδειξης του τείχους και της διάνοιξης περιφερειακών δρόμων γύρω από τον προσφυγικό συνοικισμό. Δεν χρειάζεται να πούμε περισσότερα για το ενδιαφέρον της εξουσίας να δημιουργήσει προσβάσεις στις πυκνά ρυμοτομημένες εργατικές και αριστερές (τότε) γειτονίες της Άνω Πόλης. Το 1979 εκδίδεται ένα προεδρικό διάταγμα που διαμορφώνει το θεσμικό πλαίσιο για τις απαλλοτριώσεις/κατεδαφίσεις. Την εφαρμογή του αναλαμβάνουν οι εκάστοτε δημοτικές αρχές, που τη συνδέουν με την ανάγκη τους να επιδείξουν "έργο" στο σύντομο διάστημα της θητείας τους. Μπορεί η μαζική απαλλοτρίωση να αιωρούνταν σε ένα ακαθόριστο μακρινό μέλλον, όταν θα διατίθονταν τα απαραίτητα κονδύλια, ωστόσο οι κάτοικοι έπρεπε στο μεταξύ να "πειστούν" για το αναπότρεπτο των κατεδαφίσεων και να αναγκαστούν να εκχωρήσουν τα σπίτια τους με το μικρότερο δυνατό αντίτιμο. Στους ανθρώπους αυτούς απαγορεύτηκε οποιαδήποτε επέμβαση στα σπίτια τους, ακόμα και η σύνδεση με το δίκτυο αποχέτευσης. Πολλά σπίτια ρήμαξαν μετά την εγκατάλειψή τους από τους κατοίκους, που δεν μπορούσαν να ζήσουν σε αυτά με αξιοπρεπείς συνθήκες. Ο δήμος, κατά καιρούς και όπου έβρισκε την ευκαιρία, προχωρούσε σε απαλλοτριώσεις, που όμως δεν είχαν γενικευμένο χαρακτήρα, αφού η πλειονότητα των κατοίκων είτε δεν δέχονταν να εγκαταλείψουν τη γειτονιά τους, είτε αρνούνταν τα χαμηλά οικονομικά ανταλλάγματα.

Η κατάσταση άλλαξε όταν τα δισεκατομμύρια της πολιτιστικής χρηματοδότησαν το σχέδιο των μαζικών απαλλοτριώσεων και ανακοινώθηκε η κατεδάφιση των καστρόπληκτων της οδού Επταπυργίου για το καλοκαίρι του '96. Μετά από χρόνια εκβιασμού, απέναντι σε εξελίξεις που παρουσιάστηκαν ως αναπότρεπτες, πολλοί αποδέχθηκαν να εκχωρήσουν τα σπίτια τους. Όσοι παρέμειναν ανένδοτοι, οδηγούνται στο δικαστήριο ώστε να τους καθοριστεί αντίτιμο αναγκαστικής απαλλοτρίωσης. Την ίδια στιγμή, ο δήμος αρνείται (παράτυπα) να πληρώσει τα χρήματα που οφείλει σε αυτούς που έχουν αποδεχθεί τις απαλλοτριώσεις, εάν δεν συνυπογράψουν και αυτοί που μέχρι τώρα αντιτίθενται. Με άλλα λόγια, η κλασική μέθοδος "διαίρει και βασίλευε". Το φετεινό καλοκαίρι οι μπουλντόζες επιχειρήσαν να θέσουν το σχέδιο σε εφαρμογή, αλλά η επιχείρηση μαζικών κατεδαφίσεων δημιούργησε αντιδράσεις από διάφορες κατευθύνσεις.

Το ζήτημα δεν είναι μόνο τα καστρόπληκτα

Τις δεκαετίες της μαζικής εσωτερικής μετανάστευσης σχηματίστηκε, με την γνωστή μέθοδο της αρπαχτής -ή αν-τιπαροχής- το σημερινό χάλι της τσιμεντούπολης και του κυκλοφοριακού χάους στη Θεσσαλονίκη. Η Άνω Πόλη, μια περιοχή με δυσκολίες πρόσβασης για τους εργολάβους (ανηφόρες, αδιέξοδα στενά, μικρές ιδιοκτησίες) εκείνη την εποχή έμεινε έξω από αυτή την εκστρατεία "εκπολιτισμού", αποκτώντας τα χαρακτηριστικά μιας όασης, με έναν πιο ανθρώπινο τρόπο ζωής, σε γειτονίες διαμορφωμένες από ανθρώπους και όχι από κερδοσκόπους ή/και τεχνοκράτες. Η αλλαγή αρχίζει στα τέλη της δεκαετίας του 1970. Η Άνω Πόλη γίνεται επίκεντρο του πολεοδομικού και εργολαβικού ενδιαφέροντος. Στην υπόλοιπη Θεσσαλονίκη έχει ουσιαστικά εκλείψει η έννοια της γειτονιάς, ενώ η ασχήμια του τσιμέντου και των πολυκατοικιών συναγωνίζεται τη μαυρίλα των καυσαερίων. Έτσι, ανακαλύπτεται ο "ιστορικός χαρακτήρας" των -μέχρι τότε- παραμελημένων γειτονιών της Άνω Πόλης, ορισμένα κτίρια χαρακτηρίζονται διατηρητέα και αποφασίζεται να προωθηθεί η "ανάπλαση" της περιοχής.

Στην πραγματικότητα, οι μοναδικές ενέργειες που γίνονται είναι η ψήφιση των νόμων που απαγορεύουν στους κατοίκους της Άνω Πόλης να επεμβαίνουν τα σπίτια τους, να ορίζουν τη ζωή τους στις γειτονίες τους. Οι ίδιοι νόμοι βέβαια έχουν διάφορα παραθυράκια για τους εργολάβους, που αυθαίρετούν ασύστολα στην Άνω Πόλη και, έχοντας τον κρατικό μηχανισμό υποχείριό τους, παίρνουν άδειες για την κατεδάφιση μοναδικών στο είδος τους κτιρίων, τα οποία γκρεμίζουν με σκοτεινές μεθόδους, ακόμα και κάποια που είχαν χαρακτηριστεί ως "διατηρητέα". Στη θέση τους κτίζονται αρχικά πολυκατοικίες, και αργότερα η Άνω Πόλη γεμίζει με πανάκριβα "νεοπαραδοσιακά" κτίρια. Έτσι, στην δεκαετία του '85-'95 ο χαρακτήρας της Άνω Πόλης άρχισε να καταστρέφεται από την έφοδο των εργολάβων που, σιγά άλλα μεθόδους, φρόντισαν να αρπάξουν όσο περισσότερα σπίτια μπορούσαν. Αποτέλεσμα: περισσότερα αμάξια, θόρυβος, άνοδος των ενοικίων και του κόστους ζωής στην περιοχή.

Το 1992, η είδηση ότι η Θεσσαλονίκη θα είναι η πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης χαροποίησε ιδιαίτερα την κλίκα

των εργολάβων, των κερδοσκόπων και του δήμου Θεσσαλονίκης, που βρήκε την ευκαιρία να αρπάξει τα δισεκατομμύρια που διατείθονταν στα κονδύλιά της. Τα "απαραίτητα" "μεγάλα έργα" στην Άνω Πόλη, οι καταστροφικές για τον χαρακτήρα της διανοίξεις δρόμων, οι κατεδαφίσεις, οι "αναβαθμίσεις", προωθούν στην Άνω Πόλη τα οικονομικά συμφέροντα αυτής της κλίκας.

Κάτω από τα μεγάλα λόγια για "αναβαθμίσεις", "αναπλάσεις" και "πολιτιστικές παρεμβάσεις" κρύβεται η μανία για το κέρδος. Δημιουργία περιοχών ακριβής κατοικίας κοντά στο κέντρο της Θεσσαλονίκης, "τουριστική αξιοποίηση", εκμετάλλευση της "γραφικότητας" της Άνω Πόλης για να ανοίξουν ταβέρνες και κέντρα διασκέδασης όπως στην Πλάκα, αυτά είναι τα μακρόπνοα σχέδια των "αναβαθμιστών". Και φυσικά τα άμεσα είναι οι μίζες και η καταβρόχθιση των κονδυλίων της πολιτιστικής.

Η κατεδάφιση των καστρόπληκτων αναστάληκε. Και τώρα;

Οι κατεδαφίσεις προσωρινά σταμάτησαν, κάτω από τις πιέσεις της ένωσης κατοίκων, εξαιτίας εσωτερικών αντιπαλοτήτων στο μπλοκ των "αναβαθμιστών", αντιδράσεις ορισμένων αρχιτεκτόνων και της δράσης ανθρώπων που επειδή ονειρεύονται ένα διαφορετικό μέλλον, είναι αποφασισμένοι να μην αφήσουν να ρημάξουν το παρόν μας αυτοί που κατέστρεψαν το παρελθόν μας. Την περασμένη εβδομάδα συστάθηκε μια επιτροπή διαφόρων φορέων και εμπειρογνομόνων, με στόχο να επεξεργαστεί ένα "αποδεκτό" σχέδιο για τις επεμβάσεις στην περιοχή των καστρόπληκτων. Το μπλοκ των κατεδαφιστών αναγκάστηκε να δεχτεί μια αναβολή στα σχέδιά του ώστε αυτό να τα εφαρμόσει όταν οι συνθήκες θα είναι πιο ευνοϊκές, ενώ συγχρόνως επιδιώκει τη δημιουργία "επιστημονικής" κάλυψης με την σύσταση της επιτροπής. Η νέα τακτική προωθεί τις επιλεκτικές κατεδαφίσεις, δηλαδή μια σταδιακή εισβολή, ώστε το σχέδιο να πραγματοποιηθεί σιγά-σιγά και ύπουλα, αφού δεν κατορθώσαν να το υλοποιήσουν αιφνιδιαστικά και βίαια. Η λύση-πακέτο που προωθείται, επικυρώνει τις μέχρι τώρα "νίκες" του δήμου (κατοχυρώνοντας τις απαλλοτριώσεις που έχουν ήδη γίνει), επιδίδει να καθουσιάζει τους κατοίκους, να καλύψει τις ανησυχίες των ευαίσθητων αρχιτεκτόνων, να διορθώσει την άσχημη εικόνα που προκάλεσαν οι απόπειρες βίαιων κατεδαφίσεων, συνεχίζει την εκταμίευση των δισεκατομμυρίων της πολιτιστικής. Αντί να καταστρέψουν τις γειτονιές κατεδαφίζοντας τα κτίρια, τώρα προσπαθούν να καταστρέψουν πρώτα τις γειτονιές για να κατεδαφίσουν τα κτίρια αργότερα.

Οι γειτονιές είναι πλούτος της κοινωνίας

Αυτοί που χρόνια τώρα λήστευαν τους κατοίκους των καστρόπληκτων μεθοδεύοντας την καταστροφή των σπιτιών τους, τώρα εκμεταλλεύονται τις ανάγκες τους, "προσφέροντάς" τους αποζημιώσεις πίσω από τη βιτρίνα της πολιτιστικής αναβάθμισης. Αυτοί που ρήμαξαν τις γειτονιές της Θεσσαλονίκης, τώρα αναλαμβάνουν (εργολαβικά και πάλι) να "αναβαθμίσουν" την Άνω Πόλη, να φτιάξουν "όμορφες γειτονιές". Αλλά γειτονιές μόνο για πλούσιους, για τουρίστες, για κέντρα διασκέδασης. Αυτοί που χρόνια τώρα από "υπεύθυνες θέσεις" με δημοσιοϋπαλληλική αδιαφορία ή/και μιζαδόρική νοοτροπία αφήνουν τους εργολάβους να αλωνίζουν στην Άνω Πόλη, έρχονται τώρα να προσφέρουν το επιστημονικό φύλλο συκής στις πραξικοπηματικές ενέργειες του δήμου.

Μόνο η συλλογική δράση μπορεί να τους σταματήσει. Η δράση όλων μας ενάντια σε αυτούς που αποφασίζουν για μας χωρίς εμάς, ενάντια σε αυτούς για τους οποίους το χρήμα είναι το παν και οι άνθρωποι τίποτα.

Οι γειτονιές είναι πλούτος της κοινωνίας. Τα καστρόπληκτα να χρησιμοποιηθούν για τις ανάγκες των ανθρώπων και όχι για τα κέρδη των εργολάβων και τις μανιές των τεχνοκρατών. Όσα εγκαταλείφθηκαν να γίνουν χώροι για τη γειτονιά, χώροι ελεγχόμενοι από τη γειτονιά, και όχι από τις κλίκες των κερδοσκόπων και τους γραφειοκράτες των κρατικών υπηρεσιών. Τα οικόπεδα όσων κατεδαφίστηκαν να γίνουν δημόσιοι χώροι για τους ανθρώπους και όχι τουριστικό ντεκόρ για τα "μνημεία". Τα άδεια σπίτια να στεγάσουν άστεγους και μετανάστες (μην ξεχνάμε πως οι γειτονιές της Άνω Πόλης φτιάχτηκαν από πρόσφυγες και μετανάστες...). Οι γειτονιές είναι πλούτος της κοινωνίας και η υπεράσπισή τους είναι υπόθεση της κοινωνίας, και όχι των κάθε λογής "ειδικών".

Η εκδήλωση στην οποία σας καλούμε είναι ενδεικτική των λόγων που κινούν τη δράση μας, των ονείρων που έχουμε για τις γειτονιές, των ονείρων που θέλουμε να μοιραστούμε μαζί σας.

Μια μεγάλη λαϊκή βραδυά για να περάσουμε καλά, να συζητήσουμε, να γνωριστούμε, να αναζητήσουμε την επικοινωνία και τη συλλογική δράση.

Κολλητήρια της Άνω Πόλης

Μεγάλη Λαϊκή Βραδυά, Τετάρτη 24 Σεπτέμβρη

5.30μμ Ανοιχτή συζήτηση με θέμα "Μετά την αναστολή των κατεδαφίσεων, τί;"

8.00μμ Το Θέατρον Σκιών του κυρίου Ψυχραιμία θα παρουσιάσει την παράσταση "Ο Καραγκιόζης και η Πολιτιστική Πρωτεύουσα"

10.00μμ Γλέντι με λαϊκή και παραδοσιακή μουσική

στα καστρόπληκτα της επταπυργίου, στην αλάνα απέναντι από την ταβέρνα του Τζότζου